

ARBETARNAS
BILDNINGSFÖRBUND

Stockholm 2019-10-11

Kulturdepartementet
Ku2019/00550/KO

Remissvar på Kungl bibliotekets rapport med förslag till nationell biblioteksstrategi (Demokratin skattkammare)

Sammanfattande bedömning

ABF delar rapportförfattarnas engagemang för en stark biblioteksverksamhet som bidrar till att försvara och utveckla demokratin och främjar kunskap, litteratur och läsning. Vi delar många av rapportens bedömningar kring vikten av en stärkt samverkan mellan landets folkbibliotek, inte minst för att dra nytta av den tekniska utvecklingen.

ABF menar dock att dokumentet inte är tillräckligt genomarbetat och allsidigt för att kunna utgöra en samlad strategi för att utveckla biblioteksverksamheten i Sverige. Dokumentets tyngdpunkt ligger på biblioteken som fysiska byggnader, när det snarare bör ligga på bibliotekens verksamhet och läs- och demokratifrämjande uppdrag.

ABF menar att en nationell biblioteksstrategi bör beskriva fysiska biblioteksrummet som ett centralt nav och som en av många möjliga platser där biblioteksverksamheten kan bidra till sitt samhällsuppdrag om att stärka demokrati, litteratur och läsning.

ABF uppmanar regeringen att med utgångspunkt i denna rapport ta fram en departementsskrivelse som fokuserar på bibliotekens verksamhet och samverkan med det omgivande samhället, för att stärka demokratin och minska kunskaps- och bildningsklyftorna. Denna skrivelse bör ha Läsdelegationens slutbetänkande som sin utgångspunkt.

Flytta fokus från byggnaderna till verksamheten

ABFs syn på folkbiblioteken bottenar i vår bildningssyn. Som beskrivs på ett förtjänstfullt sätt i rapporten är folkbiblioteken till stor del sprungna ur folkrörelsernas bildningsarbete, och specifikt ur de studiecirkelbibliotek som växte fram inom studieförbunden under tidigt 1900-tal. Bärande var en grundläggande idé om att folkbildningen skulle ske ”för folket, genom folket”. Ett viktigt ideal var de boklådor som skickades runt mellan olika samlingslokaler och arbetsplatser för att inspirera till läsning och samtal kring viktiga samhällsfrågor.

Den successiva kommunalisering som genomfördes medförde en utveckling av folkbiblioteken i en annan riktning än de studieförbund och folkhögskolor som också fortsatt drevs i folkrörelseregi. Folkbiblioteken blev en del av den offentliga sektorn och närmade sig forskningsbibliotekens värld och ideal. Man byggde respektingivande byggnader med stora samlingar, medan läsfrämjande och samverkan med det omkringliggande samhället fick minskad betydelse.

Samverkan med omvärlden bör vara utgångspunkten – inte en sidofråga

ABF ser en stor utvecklingspotential i en starkare samverkan kring läsfrämjande mellan folkbibliotek och studieförbund. Studieförbunden besitter ett stort nätverk i det samlade föreningslivet, som kan vara en oerhört viktig resurs i att främjande läsande och nå läsovana grupper.

Under rubriken ”Samverkan med omvärlden” står det att ”Biblioteken är inte låsta till det egna rummet. Viktig verksamhet kan ske uppsökande och utanför den egna lokalen”. Detta är helt riktigt och väldigt viktigt. Den samverkan med föreningslivet och med andra offentliga verksamheter som beskrivs i detta avsnitt är en helt bärande del om biblioteken ska kunna lyckas med sina demokrati- och läsfrämjandeuppdrag. Stora delar av befolkningen tar inte del av bibliotekens verksamhet idag, och ska biblioteken kunna bidra mer till att minska bildnings- och kunskapsklyftor är det en helt central fråga att nå ut till fler.

Men dessvärre är dessa kloka formuleringar inte något som genomsyrar dokumentet – tvärtom. Ord spelar roll för tanken, och när denna strategi pratar om biblioteken som en ”skattkammare” och ett ”öppet rum” blir det byggnaden och samlingarna som kommer i fokus. När dokumentet vidare lovprisar stora biblioteksbyggnader i centrala lägen i stora städer och argumenterar för utökade öppettider i befintliga bibliotek men inte för fler kommunalsbibliotek eller biblioteksbussar rimmar det dåligt med dagens behov av strategier för att hela Sverige ska leva och växa.

I avsnittet om vuxnas läsning – där det vore mycket relevant att resonera kring insatser utanför bibliotekets väggar – väljer man att prata om ”biblioteken som en lokal läslokal” trots att man vet att de vuxna som inte läser för sina barn sällan eller aldrig sätter sin fot i ett bibliotek. Arbetsplatsbibliotek nämns över huvud taget inte, trots att utvecklingen av dem och folkbibliotekens betydelse som stöd i denna utveckling är en viktig punkt i Läsdelegationens förslag.

Olyckligt att överlåta policyutvecklingen till myndigheter

ABF är positiva till regeringens ambitioner att stärka folkbibliotekens roll i samhället, och till det statliga anslag till folkbiblioteksutveckling som införts. Vi ser också behovet av en nationell strategi som pekar ut en riktning för bibliotekspolitik.

Vi ser dock ett strukturellt problem i att regeringen valt att överlåta frågan om att ta fram en nationell strategi på en statlig myndighet som därutöver i huvudsak arbetar med att bedriva forskningsbibliotek, i stället för att göra en sedvanlig utredning. Det gör att rapporten i stor utsträckning avspeglar vad bibliotekssektorn tycker behöver göras för att utveckla biblioteken, men det är inte självklart detsamma som vad som behöver göras utifrån ett bredare samhällsperspektiv.

Därutöver är det svårt att läsa ut ifrån rapporten hur strategin ska genomföras i praktiken utifrån att folkbiblioteken är ett kommunalt ansvar och genomförandet av en nationell politik för folkbiblioteken därmed kräver en stark samverkan mellan de politiska nivåerna.

ABF uppmanar regeringen att med utgångspunkt i denna rapport ta fram en departementsskrivelse som fokuserar på bibliotekens verksamhet och samverkan med det omgivande samhället, för att stärka demokratin och minska kunskaps- och bildningsklyftorna.

Utgångspunkten för en sådan departementsskrivelse bör vara Läsdelegationens betänkande – något som borde vara en självklarhet för regeringen då genomförandet av Läsdelegationens förslag ingick i Stefan Löfvens regeringsförklaring i januari 2019. ABF är där särskilt angelägna om genomförandet av punkterna under betänkandets avsnitt ”Vuxna som läsande förebilder”. Det behövs fler insatser för att främja vuxna att själva läsa och prata läsning, bland annat genom fler och utvecklade arbetsplatsbibliotek och andra insatser riktade till arbetslivet.

Med vänliga hälsningar,

Monica Widman Lundmark
Förbundssekreterare